

STOCKHOLMS TINGSRÄTT

PROTOKOLLHandläggning i Stockholm
2025-07-04Aktbilaga 50
Målnummer
T 20974-24

Handläggning i parternas utevaro

RÄTTEN

Rådmannen Ricardo Valenzuela (även protokollförare)

PARTER**Kärande**SAS AB, 556606-8499
195 87 StockholmOmbud: Advokaterna Fredrik Sjövall, Anton Lundmark och Petter Klockhoff
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm**Svarande**Staten genom Justitiekanslern
Box 2308
103 17 StockholmOmbud: Advokaterna Martin Johansson, Fredrik Lundblom och
Isabelle Sundström Stridh samt biträdande juristen Hilda Ivarsson
Advokatfirman Vinge KB
Box 1703
111 87 Stockholm**INTERVENIENT**SAS GUC Entity S.à.r.l., B286140
Boulevard F.W. Raiffeisen 17
L-2411 LuxemburgOmbud: Advokaterna Mikael Borg, Daniel Waerme, Daniel McKiernan och
Sebastian Sandén
Gernandt & Danielsson Advokatbyrå KB
Box 5747
114 87 Stockholm**SAKEN**Ränta enligt EU-rättens regler om statligt stöd; nu fråga om inhämtande av
förhandsavgörande från EU-domstolen

Tingsrätten, som har berett parterna och intervenienten tillfälle att yttra sig över en preliminärt formulerad begäran om förhandsavgörande, fattar följande

BESLUT

Tingsrätten beslutar att tillställa Europeiska unionens domstol en begäran om förhandsavgörande enligt bilaga A till detta protokoll.

Tingsrätten beslutar att målet ska vila i avvaktan på EU-domstolens ställningstagande.

Dessa beslut får inte överklagas särskilt.

Ricardo Valenzuela

Europeiska unionens domstol
Rue du Fort Niedergrünwald
L-2925 Luxemburg
Luxemburg
DDP-GrefeCour@curia.europa.eu

BEGÄRAN OM FÖRHANDSAVGÖRANDE

Den hänskjutande domstolen

Stockholms tingsrätt
Box 8307
104 20 Stockholm
+46 8 561 650 00 (växel)
stockholms.tingsratt.avdelning5@dom.se

Rätten: Rådmannen Ricardo Valenzuela

Parterna i det nationella målet

Kärande: SAS AB, 556606-8499
195 87 Stockholm

Ombud: Advokaterna Fredrik Sjövall, Anton Lundmark och Petter Klockhoff
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 84 Stockholm
fredrik.sjovall@msa.se, anton.lundmark@msa.se, petter.klockhoff@msa.se

Svarande: Staten genom Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

Ombud: Advokaterna Martin Johansson, Fredrik Lundblom och
Isabelle Sundström Stridh samt biträdande juristen Hilda Ivarsson
Advokatfirman Vinge KB
Box 1703
111 87 Stockholm
martin.johansson@vinge.se, fredrik.lundblom@vinge.se,
isabelle.sundstromstridh@vinge.se, hilda.ivarsson@vinge.se

Intervenient

SAS GUC Entity S.à.r.l., B286140
Boulevard F.W. Raiffesisen 17
L-2411 Luxemburg

Ombud: Advokaterna Mikael Borg, Daniel Waerme, Daniel McKiernan och
Sebastian Sandén
Gernandt & Danielsson Advokatbyrå KB
Box 5747
114 87 Stockholm
mikael.borg@gda.se, daniel.waerme@gda.se, daniel.mckiernan@gda.se,
sebastian.sanden@gda.se

Saken i det nationella målet och de relevanta omständigheterna*Bakgrund*

1. Parterna i målet är SAS AB (SAS) och den svenska staten (staten). SAS är moderbolag i Scandinavian Airlines-koncernen, ett flygbolag baserat i Danmark, Norge och Sverige.
2. Under år 2020 behövde SAS rekapitaliseras eftersom bolaget hade drabbats av ekonomiska svårigheter på grund av covid-19-pandemin. Den svenska och den danska staten (staterna), som vid denna tid var de största aktieägarna i SAS, gick med på att delta i en rekapitalisering. Detta skulle ske genom att staterna tecknade hybridobligationer och nya aktier. Staterna anmälde den 11 augusti 2020 stödet till kommissionen för godkännande.
3. Den 17 augusti 2020 beslutade kommissionen att godkänna stödet.¹ Kommissionen anförde att stödet uppfyllde kraven i EUF-fördraget och i kommissionens meddelande om en tillfällig ram för statliga stödåtgärder till stöd för ekonomin under det pågående utbrottet av covid-19 (det tillfälliga ramverket).
4. Stödet verkställdes den 26 oktober 2020 genom att staterna tecknade hybridobligationerna och aktierna.
5. Kommissionens beslut överklagades. Den 10 maj 2023 ogiltigförklarade tribunalen kommissionens beslut.² Enligt tribunalen hade kommissionen brutit mot punkterna 61 och 62 i det tillfälliga ramverket genom att inte kräva införandet av en step up-mekanism eller en alternativ mekanism med avseende på de nya aktierna.
6. Sedan tribunalen hade ogiltigförklarat kommissionens beslut inledde kommissionen ett granskningsförfarande avseende staternas rekapitaliseringsstöd till SAS. Inom ramen för förfarandet föreslog SAS en alternativ step-up mekanism. Den av SAS föreslagna step up-mekanismen innebär att ersättningen för staternas aktier skulle ökas genom att ytterligare kapitalinstrument emitterades, om staterna inte sålde de

¹ Kommissionens beslut C[2020] 5750 slutlig av den 17 augusti 2020 om statsstöd SA.57543 [2020/N] – Danmark och SA.58342 [2020/N] – Sverige – COVID-19 rekapitalisering av SAS AB.

² Ryanair mot kommissionen [SAS II; COVID-19], T-238/21, EU:T:2023:247.

aktier som förvärvades när stödet beviljades. Det första steget i mekanismen skulle utlösas den 26 oktober 2024, fyra år efter det att stödet betalades ut, förutsatt att staterna vid den tidpunkten inte hade sålt minst 40 procent av de berörda aktierna.

7. Den 29 november 2023 meddelade kommissionen ett nytt beslut enligt vilket kommissionen godkände den stödåtgärd som staterna redan hade verkställt, under villkor att staterna inom två månader från beslutet implementerade den step up-mekanism som SAS hade föreslagit.
8. Den 9 juli 2024 godkände kommissionen en ändring av beslutet den 29 november 2023. Ändringen innebar att kommissionen konstaterade att inget ytterligare genomförande av step up-mekanismen krävdes. Step up-mekanismen, som alltså skulle ha aktiverats första gången den 26 oktober 2024, kom följaktligen aldrig att aktualiseras.

Målet vid Stockholms tingsrätt

9. Den 20 november 2024 väckte SAS vid Stockholms tingsrätt talan mot staten. SAS har yrkat att tingsrätten ska fastställa att SAS inte har någon skyldighet att erlagga ränta till staten, vare sig enligt 4 § lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler (statsstödslagen) eller enligt EU-rätten, för det statliga stöd som SAS har erhållit från staten i enlighet med vad som framgår av Europeiska kommissionens beslut i ärende SA.58342 (2020/N) under tidsperioden den 26 oktober 2020 – den 29 november 2023. SAS har yrkat att tingsrätten alternativt ska fastställa att SAS inte är skyldigt att erlagga ränta till staten för det statliga stöd som SAS har erhållit från staten i enlighet med vad som framgår av Europeiska kommissionens beslut i ärende SA.58342 (2020/N) under tidsperioden den 26 oktober 2020 – den 29 november 2023 med mer än 221 947 123 kr.
10. SAS har till grund för sin talan anfört i huvudsak följande. Statens deltagande i rekapitaliseringen av SAS skedde i enlighet med det EU-rättsliga anmälningsförfarandet för statsstöd. Stödet ställdes till SAS förfogande efter att kommissionen hade godkänt statens deltagande. Stödet har således inte lämnats i strid med reglerna om genomförandeförbudet. När stödet verkställdes hade kommissionens beslut inte överklagats. När det lämnades var stödet alltså lagligt. Kommission har efter

tribunalens dom på nytt godkänt stödet, som alltså är förenligt med EUF-fördraget. SAS har inte heller fått någon fördel av stödet under tiden den 26 oktober 2020 – 29 november 2023. Den brist som föranledde tribunalens dom läktes nämligen innan den tidpunkt då step up-mekanismen skulle ha tillämpats för första gången och därmed hade kunnat ge SAS en fördel. SAS konkurrenter kan därmed knappast ha lidit någon skada till följd av att step up-mekanismen inte fanns med i kommissionens första beslut. Dessutom föreligger exceptionella förhållanden som medför att skyldigheten att betala ränta under alla förhållanden faller bort. SAS befann sig i likviditetsbehov och skulle ha hamnat på obestånd mycket kort efter att stödet lämnades, om något stöd inte hade lämnats.

11. I fråga om beräkningen av eventuell ränta har SAS anført bl.a. följande. Om ränta ska utgå, ska den beräknas enligt 4 § andra stycket statsstödslagen, som hänvisar till kapitel V i kommissionens förordning (EG) nr 794/2004 av den 21 april 2004 om genomförande av rådets förordning (EU) 2015/1589 om tillämpningsföreskrifter för artikel 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Om kommissionen inte i ett särskilt beslut har angett att ränta ska beräknas på något annat sätt än det som i övrigt framgår av kapitel V, ska räntesatsen beräknas så att 100 räntepunkter läggs till den ettåriga penningmarknadsräntan i enlighet med vad som anges i artikel 9.2 i förordning nr 794/2004. Kommissionen har i detta fall inte beslutat att räntan ska beräknas på något annat sätt. Kommissionens meddelande (2008/C 14/02) om en översyn av metoden för att fastställa referens- och diskonteringsräntor (referensräntemeddelandet) är heller inte tillämplig.
12. Staten har bestritt käromålet. Till grund för sitt bestridande har staten anført i huvudsak följande. Genom tribunalens ogiltigförklaring av kommissionens beslut upphörde kommissionens beslut att gälla med retroaktiv verkan. Detta innebär att man ska utgå från en situation som om något godkännande aldrig förelåg. Verkställandet av stödåtgärden var därmed olaglig. Stödåtgärden blev laglig först i samband med att kommissionen den 29 november 2023 meddelade ett nytt beslut. Den verkställda stödåtgärden var således olaglig, och därmed rättsstridig, under perioden den 26 oktober 2020 – den 29 november 2023. Genom att erhålla en olaglig stödåtgärd har SAS fått en otillbörlig fördel. Den otillbörliga fördelen består i att SAS under perioden dels inte har behövt erlagga den ränta som SAS annars skulle ha erlagt om SAS i stället hade tvingats att låna pengarna på marknaden, dels har fått en förbättrad

konkurrenssituation på marknaden gentemot SAS konkurrenter. SAS är därför enligt statsstödslagen och rättspraxis skyldigt att betala ränta under den tid då rättsstridigheten har varat.

13. I fråga om beräkningen av den ränta som SAS ska betala har staten anfört bl.a. följande. I 4 § andra stycket statstödslagen anges att bestämmelsen, som hänvisar till kapitel V i kommissionens förordning (EG) nr 794/2004, ska tillämpas även i fall då kommissionen inte har fattat något beslut i ärendet. Hänvisningen innebär att räntan ska motsvara basräntan plus en lånemarginal i räntepunkter som ska baseras på den berörda verksamhetens kreditvärdighet och ställda säkerheter och bestämmas i enlighet med vad som anges i den tabell som återfinns i kommissionens referensräntemeddelande. SAS hade vid tidpunkten för det första beslutet av kommissionen liksom vid tidpunkten för verkställandet av stödåtgärden den 26 oktober 2020 en kreditvärdighet som motsvarar dålig/finansiella svårigheter och den ställda säkerheten var som bäst låg. Marginalen för SAS blir därför 1 000 räntepunkter i enlighet med tabellen i referensräntemeddelandet. Detta innebär att SAS ska betala mer i ränta än det som omfattas av SAS yrkande. Om hänvisningen i stället innebär att räntesatsen ska beräknas genom att endast 100 räntepunkter läggs till basräntan, är bestämmelsen i 4 § andra stycket statstödslagen oförenlig med EU-rätten, något som leder till att ränta ska beräknas i enlighet med EU-rätten. Också i sådant fall ska räntan beräknas i enlighet med referensräntemeddelandet på det sätt som anges ovan. För det fall bestämmelsen i 4 § andra stycket statstödslagen är oförenlig med EU-rätten men räntan inte ska beräknas i enlighet med referensräntemeddelandet, ska räntan motsvara den ränta som skulle ha tillämpats om SAS hade tvingats låna det aktuella stödbeloppet på marknaden under den period som stödåtgärden var olaglig. Även detta leder till ett högre räntebelopp än det räntebelopp som anges i SAS yrkande.
14. SAS GUC Entity S.à.r.l. (GUC-bolaget) har, efter ansökan därom, tillåtits träda in i rättegången som intervenient på SAS sida. GUC-bolaget har anfört bl.a. följande. Den 6 april 2023 inledde SAS inom ramen för ett s.k. Chapter 11-förfarande vid amerikansk domstol en process för att anskaffa nytt kapital. Den 4 november 2023 ingick SAS ett investeringsavtal med ett investerarkonsortium. I investeringsavtalet uppställdes villkor av innebörden att cirka 2,2 miljarder kr som investerarkonsortiet tillsköt SAS att användas för att betala SAS oprioriterade borgenärer skulle sättas åt sidan i avvaktan på ett slutligt domstolsavgörande i fråga om SAS är skyldigt att

betala ränta till staterna. Medlen deponerades i GUC-bolaget, en juridisk person som bildades för att förvalta medlen och i övrigt tillvarata de oprioriterade borgenärernas intressen. Av det avtal som har ingåtts mellan SAS och GUC-bolaget följer att om det genom en lagakraftvunnen dom fastställs att det finns en skyldighet för SAS att betala ränta ska medlen deponerade hos GUC-bolaget återföras till SAS i syfte att SAS ska betala ränta. Om det genom en lagakraftvunnen dom i stället fastställs att det inte föreligger en skyldighet för SAS att betala ränta, eller att ett mindre belopp än de deponerade medlen ska betalas i ränta, kommer de deponerade medlen, eller de medel som återstår efter betalning av ränta, att utbetalas till SAS oprioriterade borgenärer. Upplägget med bildandet av GUC-bolaget, deponeringen av cirka 2,2 miljarder kr i GUC-bolaget och villkoren för utbetalning av dessa medel till SAS oprioriterade borgenärer, ingår i den Chapter 11-plan som har fastställts av den amerikanska domstolen och av den rekonstruktionsplan som Stockholms tingsrätt har fastställt.

15. GUC-bolaget har instämt i vad SAS har anfört till stöd för sin talan och därutöver anfört följande. Tribunalens ogiltigförklaring av kommissionens första godkännandebeslut ändrade inte de faktiska omständigheterna som innebär att stödet är lagligt, nämligen att stödet anmälades till kommissionen och att genomförandeförbudet respekterades. Till detta ska läggas att den enda effekten av att ålägga SAS en skyldighet att betala ränta skulle vara att de oprioriterade borgenärerna går miste om medel som tilldelats dem i det rekonstruktionsförfarande som SAS har genomgått. En skyldighet för SAS att betala ränta skulle därför varken undanröja en snedvridning av konkurrensen eller ge incitament till de personer som drabbas av betalningsskyldigheten att bättre säkerställa efterlevnaden av EU:s statsstödsregler. De oprioriterade borgenärernas berättigade förväntningar talar vid en eventuell intresseavvägning emot att ålägga SAS skyldighet att betala ränta. Dessa förhållanden utgör även sådana exceptionella omständigheter som innebär att ränta inte ska utgå.
16. I fråga om beräkningen av eventuell ränta har GUC-bolaget anslutit sig till vad SAS har anfört och därutöver anfört bl.a. följande. En beräkning av ränta på det sätt staten har gjort gällande skulle innebära en effektiv ränta om upp till över tio procent givet SAS förutvarande finansiella situation orsakad av extraordinära förhållanden hänförliga till covid-19-pandemin. Detta skulle vara högst oproportionerligt och i strid med syftet bakom kommissionens förnyade godkännande av stödet till SAS samt det

rekonstruktionsförfarande SAS har genomgått som stöddes av såväl staten (direkt) som kommissionen (indirekt).

Relevanta bestämmelser i nationell rätt och i unionsrätten

Svensk rätt

Lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler (statsstöds-lagen)

17. I 4 § anges att det följer av EU-rätten att den som ska betala tillbaka ett olagligt stöd ska betala ränta på stödbeloppet från den dag då stödet stod till stödmottagarens förfogande till den dag då stödet betalas tillbaka. Vidare anges att stödmottagaren ska betala ränta på stödbeloppet från den dag då stödet stod till stödmottagarens förfogande till den dag då kommissionen, i förekommande fall, beslutar att ett olagligt stöd är förenligt med den inre marknaden.

18. Av 1 § andra stycket framgår att med olagligt stöd avses stöd som lämnas i strid med genomförandeförbudet i artikel 108.3 i EUF-fördraget.

19. Av 4 § andra stycket framgår att det i kapitel V i kommissionens förordning (EG) nr 794/2004 av den 21 april 2004 om genomförande av rådets förordning (EU) 2015/1589 om tillämpningsföreskrifter för artikel 108 i EUF-fördraget finns bestämmelser om beräkning av ränta. Vidare framgår att bestämmelserna ska tillämpas även i fall då kommissionen inte fattat något beslut i ärendet.

Unionsrätt

Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget)

20. Enligt artikel 107.1 är, om inte annat föreskrivs i fördragen, stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion oförenligt med den inre marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

21. I artikel 107.2 och 107.3 finns undantag från den ovan beskrivna huvudregeln. Det följer av artikel 107.3 b att som förenligt med den inre marknaden kan anses stöd för att avhjälpa en allvarlig störning i en medlemsstats ekonomi.
22. Av artikel 108.3 följer att kommissionen ska underrättas i så god tid att den kan yttra sig om alla planer på att vidta eller ändra stödåtgärder. Om den anser att någon sådan plan inte är förenlig med den inre marknaden enligt artikel 107, ska den utan dröjsmål inleda ett granskningsförfarande. Medlemsstaten i fråga får inte genomföra åtgärden förrän detta förfarande lett till ett slutligt beslut.
- Rådets förordning (EU) 2015/1589 av den 13 juli 2015 om genomförandebestämmelser för artikel 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (kodifiering) (procedurförordningen)
23. Det framgår av artikel 3 att stöd som ska anmälas inte får genomföras förrän kommissionen har fattat eller anses ha fattat ett beslut om att godkänna stödet. Vidare framgår, av artikel 1 f, att med ett olagligt stöd avses ett nytt stöd som införs i strid med artikel 108.3 i EUF-fördraget.
24. Av artikel 16.1 framgår att kommissionen, vid negativa beslut i fall av olagligt stöd, ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att återkräva stödet från mottagaren men att kommissionen inte ska återkräva stödet om detta skulle stå i strid med en allmän princip inom unionsrätten.
25. I artikel 16.2 anges att det stöd som ska återkrävas enligt ett beslut om återkrav ska innefatta ränta med en lämplig räntesats som fastställs av kommissionen. Räntan ska betalas från det datum då det olagliga stödet stod till stödmottagarens förfogande till det datum då det har återbetalats.

Kommissionens förordning (EG) nr 794/2004 av den 21 april 2004 om genomförande av rådets förordning (EU) nr 2015/1589 om tillämpningsföreskrifter för artikel 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (tillämpningsförordningen)

26. I kapitel V finns bestämmelser om räntesatser för återkrav av olagliga stöd. I artikel 9.1 anges att den räntesats som ska användas för återkrav av statligt stöd ska vara en årlig procentsats som fastställs av kommissionen inför varje kalenderår, om inte annat anges i ett särskilt beslut. Artikel 9.2 har följande lydelse.

Räntesatsen ska beräknas genom att 100 räntepunkter läggs till den ettåriga penningmarknadsräntan. Om sådana räntesatser inte finns tillgängliga ska penningmarknadsräntan på tre månader användas, och om den saknas, ska avkastningen på obligationer användas.

Kommissionens meddelande av den 19 mars 2020 - Tillfällig ram för statliga stödåtgärder till stöd för ekonomin under det pågående utbrottet av covid-19 (2020/C 91 I/01) (det tillfälliga ramverket)

27. Den 19 mars 2020 antog kommissionen ett meddelande om en tillfällig ram för statliga stödåtgärder till stöd för ekonomin under det pågående utbrottet av covid-19. Huvudsyfte var att ge riktat stöd till företag som i övrigt är livskraftiga, men som hade drabbats av ekonomiska svårigheter till följd av covid-19-utbrottet. I meddelandet fastställde kommissionen tillfälliga statliga stödåtgärder som den ansåg vara förenliga med den inre marknaden enligt artikel 107.3 b i EUF-fördraget, vilka kunde godkännas mycket skyndsamt efter anmälan av berörd medlemsstat.

28. Meddelandet ändrades ett flertal gånger. Det ändrades första gången den 3 april 2020 genom kommissionens meddelande C(2020) 2215 och en andra gång den 8 maj 2020 genom kommissionens meddelande C(2020) 3156, då avsnittet 3.11 Rekapitaliseringsåtgärder infördes. I det avsnittet finns punkterna 60–64, som avser ersättning från egetkapitalinstrument. Meddelandet ändrades en tredje gång den 29 juni 2020 genom kommissionens meddelande C(2020) 4509.

Meddelande från kommissionen om en översyn av metoden för att fastställa referens- och diskonteringsräntor (2008/C 14/02) (referensräntemeddelandet)

29. I meddelandet har kommissionen antagit en metod för att fastställa referensräntor. Det framgår att beräkningen utgår från en basränta som ökas med ett antal räntepunkter som varierar beroende på den berörda verksamhetens kreditvärdighet och ställda säkerheter.

Skälen till att tingsrätten frågar om tolkningen av unionsrätten

Närmare om den svenska regleringen och om EU-domstolens avgöranden

30. Vid införandet av 4 § statsstödslagen konstaterade den svenska lagstiftaren att det finns en på unionsrätten grundad skyldighet för den som har fått olagligt stöd att betala ränta på stödbeloppet. Enligt regeringens mening borde detsamma gälla när återkrav aktualiseras utan ett föregående kommissionsbeslut. Vidare framgår av motiven till lagen att det, även om skyldigheten att betala ränta liksom sättet att beräkna ränta följer direkt av EU-rätten, för tydlighets skull borde införas en lagregel som upplyser om att den som ska betala tillbaka olagligt stöd ska betala ränta på stödbeloppet och om hur räntan ska beräknas. (Se prop. 2012/13:84 s. 36 och 37.)

31. Det framgår av motiven till lagen att den på EU-rätten grundade skyldigheten att betala ränta under den tid som ett stöd har varit rättsstridigt följer av EU-domstolens dom av den 12 februari 2008, CELF och Ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, punkten 55.

32. I det nyss nämnda avgörandet uttalade EU-domstolen att den nationella domstolen ska ålägga stödmottagaren att betala ränta för den period som stödet har varit rättsstridigt. Det framgår av domen att denna skyldighet föreligger i en sådan situation som den som var i fråga i målet vid den nationella domstolen (se CELF och Ministre de la Culture et de la Communication, punkten 52). I fråga om bakgrunden till tvisten framgår bl.a. följande. Ett stöd hade mottagits utan att detta dessförinnan hade anmälts till kommissionen. Stödet anmälades därefter till kommissionen, som fann att stödet var förenligt med den gemensamma marknaden men förstainstansrätten ogiltigförklarade beslutet. I ett senare avgörande beslutade kommissionen att stödet var

olagligt eftersom det inte hade anmälts till kommissionen men att stödet var förenligt med den gemensamma marknaden eftersom det uppfyllde de krav som gällde för ett undantag från förbudet mot statliga stöd. Även detta beslut ogiltigförklarades av förstainstansrätten. Kommissionen fattade på nytt ett beslut, där kommissionen slog fast att stödet var förenligt med den gemensamma marknaden.

33. Det framgår av domen i CELF och Ministre de la Culture et de la Communication att skyldigheten att betala ränta ska anses vara ett utflöde av den nationella domstolens skyldighet att förordna om effektiva åtgärder för att komma till rätta med verkan av att stödet är rättsstridigt (punkten 46). Vidare framgår att detta grundas på att ändamålet med genomförandeförbudet är att säkerställa att ett oförenligt stöd aldrig ska verkställas, något som uppnås genom att genomförandet av ett stödprojekt skjuts upp till dess att tveksamheten avseende dess förenlighet har klarats ut genom kommissionens slutgiltiga beslut (punkterna 47 och 48). Det framgår samtidigt att ändamålet inte förfelas genom en förtida utbetalning, om kommissionen fattar ett positivt beslut (punkten 49).

34. I ett senare avgörande har EU-domstolen uttalat medlemsstaternas skyldighet att anmäla och avvakta ett beslut om förenligheten skulle kraftigt försvagas, om underlåtenheten att iaktta artikel 108.3 i EUF-fördraget inte medförde större risker eller strängare sanktionsåtgärder än om den bestämmelsen iakttogs. Enligt domstolen gäller detta oavsett om stödplanen visar sig vara förenlig med den inre marknaden eller inte (se Viasat Broadcasting UK, C-445/19, ECLI:EU:C:2020:952, punkten 23). Det handlar alltså om att det bör föreligga ett slags ekonomiskt incitament att iaktta den nämnda artikeln.

35. Domstolen har vidare uttalat att skyldigheten att betala ränta är en följd av att ett stöd i strid med artikel 108.3 i EUF-fördraget ger stödmottagaren en otillbörlig fördel. Denna otillbörliga fördel består enligt domstolen för det första i att stödmottagaren inte, såsom skulle ha varit fallet om beloppet hade lånats på marknaden i avvaktan på kommissionens beslut, har betalat ränta på det belopp som befunnits vara förenligt och för det andra i att stödmottagarens konkurrensställning gentemot övriga aktörer förbättrades under den period då stödet var rättsstridigt. Enligt domstolen ligger fördelen i det sistnämnda fallet i att övriga aktörer dels utsätts för risken, som dock inte förverkligas, att ett oförenligt stöd genomförs, dels i att de utsätts för stödets

verkningar tidigare än vad som annars skulle ha varit fallet (Viasat Broadcasting UK, punkten 27). Här handlar det alltså om att motverka att verkställigheten ger en slags fördel som till följd av att artikel 108.3 i EUF-fördraget får anses vara otillbörlig.

36. Detta har EU-domstolen återkommit till och då uttalat att en återbetalningsskyldighet utan ränta inte skulle vara ägnad att fullständigt undanröja verkningarna av rättsstridigheten (se dom den 5 mars 2019, Eesti Pagar, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, punkten 133). Här framstår de faktiska verkningarna av själva rättsstridigheten som avgörande för skyldigheten att betala ränta.

37. Domstolen har även uttalat att en stödmottagare i princip inte kan ha några berättigade förväntningar på att stödet är rättsenligt såvida det inte har beviljats i enlighet med förfarandet i artikel 108 EUF-fördraget och att en omdömesgill ekonomisk aktör normalt sett ska kunna avgöra om detta förfarande har följts (Viasat Broadcasting UK, punkten 42).

38. Det får därmed anses stå klart att stödmottagaren ska åläggas att betala ränta när stödet har verkställts innan kommissionen har fattat ett beslut. Det står även klart att detta gäller även om kommissionen därefter godkänner stödet.

Frågan om stödmottagaren ska åläggas att betala ränta på stöd som har utbetalats efter ett godkännande som sedermera har ogiltigförklarats

39. Det är emellertid inte givet hur man ska bedöma en situation där stödet verkställs efter att kommissionen har meddelat ett positivt beslut men detta beslut därefter ogiltigförklaras.

40. Det framgår av praxis att en ogiltigförklaring av exempelvis ett kommissionsbeslut har retroaktiv verkan (se t.ex. CELF och Ministre de la Culture et de la Communication, punkterna 61–64). Detta skulle kunna anses tala för att stödmottagaren ska åläggas att betala ränta även i fall där stödet har verkställts efter att kommissionen har meddelat ett positivt beslut, under förutsättning att beslutet därefter har ogiltigförklarats. I den situationen kan nämligen i efterhand, till följd av ogiltigförklaringen, något positivt beslut inte anses ha förelegat och verkställigheten kan då anses ha varit rättsstridigt.

41. Samtidigt måste beaktas att det inte föreligger någon överträdelse av artikel 108.3 i EUF-fördraget när stödet betalas ut efter ett positivt beslut. Till stöd för att det förhållandet ska vara avgörande eller annars ges betydelse vid bedömningen av om ränta ska betalas eller inte kan anföras att en ogiltigförklaring inte tar sikte på genomförandet utan i stället på om stödet som sådant är tillåtet eller inte. Ett sådant synsätt skulle dessutom kunna anses vara förenligt med syftet att stödprojekt skjuts upp till dess att tveksamheten avseende dess förenlighet har klarats ut genom kommissionens slutgiltiga beslut.
42. Å andra sidan har EU-domstolen uttalat att en stödmottagare inte kan vara säker på att ett utbetalat stöd är lagenligt så länge som fristen för att väcka talan mot kommissionens beslut om godkännande inte har löpt ut (se CELF och *Ministre de la Culture et de la Communication*, punkten 67). Detta skulle kunna anses tala för att ett slutligt beslut i den mening som avses i artikel 108.3 EUF-fördraget inte föreligger förrän talan inte längre får väckas mot beslutet.
43. Som framgår av det föregående har EU-domstolen uttalat att skyldigheten att betala ränta är en följd av att ett stöd i strid med artikel 108.3 i EUF-fördraget ger stödmottagaren en otillbörlig fördel. Uttalandet tar sikte på förhållanden som har samband med fall där genomförandeförbudet inte har iakttagits (se t.ex. ”i avvaktan på att kommissionens antar sitt slutliga beslut” och ”tidigare utsätts för stödets verkningar” i *Viasat Broadcasting UK*, punkten 27).
44. Det framgår emellertid inte vilken betydelse, om någon, som det har att en fördel av det slag som nämns inte föreligger i det enskilda fallet. Så skulle kunna vara fallet när ett nytt positivt beslut ersätter ett ogiltigförklarat godkännande och det ursprungliga beslutet, beträffande den tid under vilken stödet har varit genomfört, i jämförelse med det nya beslutet saknar betydelse för stödmottagarens förmåga att konkurrera. Å andra sidan skulle det kunna leda till svårigheter att tillämpa en regel som förutsätter att man i varje enskilt fall ska bedöma om och i vilken utsträckning mottagarens förmåga att konkurrera påverkas.
45. Enligt tingsrätten är det inte klart eller klarlagt hur unionsrätten ska tolkas i dessa avseenden.

Frågan om en exceptionell omständighet kan motivera en begränsning av stödmottagarens skyldighet att betala ränta

46. Om stödmottagaren i och för sig ska anses vara skyldig att betala ränta för ett stöd som har betalats ut efter ett positivt beslut, förutsatt att beslutet därefter ogiltigförklaras och även om beslutet sedermera ersätts av ett nytt positivt beslut som anger att den verkställda stödåtgärden är förenlig med den inre marknaden under förutsättning att vissa villkor implementeras och dessa villkor följs, uppkommer frågan om det finns exceptionella omständigheter som kan motivera en begränsning av skyldigheten att betala ränta.
47. Som framgår av det föregående skulle ett slutligt beslut i den mening som avses i artikel 108.3 EUF-fördraget kunna anses förutsätta att talan inte längre får väckas mot beslutet. Om så är fallet får en stödåtgärd verkställas senare än vad som annars skulle vara fallet. Detsamma får i praktiken anses gälla om stödåtgärden visserligen får verkställas innan kommissionens positiva beslut har fått laga kraft men stödmottagaren riskerar att behöva betala ränta på det mottagna beloppet, t.ex. om godkännandet därefter ogiltigförklaras.
48. Konsekvensen av en sådan fördröjning är att syftet att avhjälpa en trängande ekonomisk situation i många fall inte kommer att få avsedd verkan. Detta skulle kunna anses tala för att någon skyldighet att betala ränta inte ska anses föreligga när utbetalningen har föregåtts av ett positivt beslut, även om detta inte har hunnit få laga kraft.
49. I sammanhanget kan noteras att EU-domstolen har uttalat att det kan finnas exceptionella omständigheter som innebär att det vore olämpligt att besluta om återbetalning av ett stöd (se CELF och Ministre de la Culture et de la Communication, punkten 42, se även punkterna 43, 44 och 65–68). Uttalandet avser återbetalningsskyldigheten som sådan och således inte skyldigheten att betala ränta i och för sig. Frågan är om ett motsvarande resonemang kan leda till att stödmottagaren kan motsätta sig en skyldighet att betala ränta.
50. Enligt tingsrätten är det inte heller i dessa avseenden klart eller klarlagt hur unionsrätten ska tolkas.

Frågan om sättet att beräkna räntan

51. Av EU-domstolens praxis följer att nationella myndigheter är skyldiga att ålägga stödmottagaren att betala ränta för den tid under vilken ett rättsstridigt stöd har varat (se Eesti Pagar, punkten 134). På ränteberäkningen ska reglerna i nationell rätt tillämpas men det krävs att dessa regler säkerställer att räntesatsen motsvarar den ränta som skulle ha tillämpats om stödmottagaren hade tvingats låna stödbeloppet på marknaden (se Eesti Pagar, punkterna 135 och 141).
52. I 4 § andra stycket statsstödslagen hänvisas till bestämmelserna i kapitel V i tillämpningsförordningen. Vidare anges att bestämmelserna ska tillämpas även i fall då kommissionen inte fattat något beslut i ärendet. Av motiven till lagen framgår att sättet att beräkna ränta följer direkt av EU-rätten i de fall beslut om återkrav har fattats av kommissionen och att räntan då ska beräknas enligt bestämmelserna i kapitel V i tillämpningsförordningen. Det anges att detta bör gälla även i fall där kommissionen inte har fattat något beslut om återkrav. Det framgår vidare att ränta därför bör utgå enligt tillämpningsförordningens regler även när förekomsten av olagligt stöd har slagits fast på något annat sätt än genom ett beslut av kommissionen och att räntan ska beräknas enligt bestämmelserna i kapitel V i tillämpningsförordningen även i de fall som inte föregås av ett kommissionsbeslut om återkrav. (Se prop. 2012/13:84 s. 37 och 60.) Tanken är att samma materiella regler ska gälla oavsett om det är kommissionen som fattat beslut om återkrav eller om olagligt stöd har slagits fast på något annat sätt (se prop. 2015/16:156 s. 21).
53. Det står alltså klart att bestämmelserna i kapitel V i tillämpningsförordningen ska tillämpas samtidigt som samma materiella regler i fråga om ränteberäkningen ska gälla som om kommissionen hade fattat ett beslut om återkrav.
54. Av kapitel V i tillämpningsförordningen följer att 100 räntepunkter ska läggas till den ettåriga penningmarknadsräntan. I ett tillkännagivande år 2009 har kommissionen emellertid förklarat att den olagliga räntan beräknas som sammansatt ränta och att den tillämpliga räntan inte får vara lägre än referensräntan.³ Av referensräntemeddelandet

³ Punkten 41 c i kommissionens tillkännagivande om nationella domstolars tillämpning av reglerna om statligt stöd (2009/C 85/01).

framgår att räntan varierar beroende på verksamhetens kreditvärdighet och ställda säkerheter. Av skäl 8 till kommissionens förordning (EG) nr 271/2008 av den 30 januari 2008 om ändring av förordning (EG) nr 794/2004 om genomförande av rådets förordning (EG) nr 659/1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel 93 i EG-fördraget framgår att metoden för att fastställa de räntesatser som tillämpas vid återkrav av olagligt stöd följer metoden för att fastställa referens- och diskonteringsräntorna. Vidare framgår att metoden för att fastställa referens- och diskonteringsräntor har setts över och att bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 794/2004 om den räntesats som ska tillämpas vid återkrav av olagligt stöd därför bör ändras för att återspegla dessa ändringar. Detta skulle kunna anses tala för att den metod som anges i referensräntemeddelandet ska användas när bestämmelserna i kapitel V i tillämpningsförordningen tillämpas.

55. I kapitel V i tillämpningsförordningen finns emellertid inte någon hänvisning till referensräntemeddelandet. Det är därmed oklart huruvida de räntesatser som framgår av referensräntemeddelandet ska tillämpas vid beräkning av räntan enligt bestämmelserna i kapitel V i tillämpningsförordningen.

Frågan om den nationella bestämmelsen i statsstödslagen är förenlig med EU-rätten

56. Enligt nationell svensk rätt ska, som framgått ovan, kapitel V i tillämpningsförordningen tillämpas även i fall då kommissionen inte har fattat något beslut i ärendet.
57. Som framgår ovan har EU-domstolen fastställt att i en situation där medlemsstaten ex officio ska återkräva olagligt stöd med ränta krävs att räntan ska beräknas med en räntesats som motsvarar den som skulle ha tillämpats om stödmottagaren hade varit tvungen att låna det berörda stödet på marknaden under den aktuella perioden (se Eesti Pagar, punkten 141). Staten har framfört att den ränta som följer av referensräntemeddelandet får anses motsvara den ränta som skulle ha tillämpats om en stödmottagare hade lånat det aktuella stödbeloppet på marknaden.
58. Om en tillämpning av bestämmelserna i kapitel V i tillämpningsförordningen inte kan anses innebära att den ränta som följer av referensräntemeddelandet ska tillämpas, uppkommer frågan om den svenska regleringen ska anses vara förenlig med de krav som följer av artikel 108.3 i EUF-fördraget.

Tingsrätten begär mot denna bakgrund förhandsavgörande enligt följande.

Tolkningsfrågorna

Stockholms tingsrätt begär att EU-domstolen genom förhandsavgörande besvarar följande frågor.

1. Är skyldigheten att betala ränta under den tid en statlig stödåtgärd har varit olaglig, som bl.a. framgår av EU-domstolens dom i CELF och Ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, tillämplig i en sådan situation som i det aktuella målet, med hänsyn till:
 - a. att den anmälningsskyldighet som föreskrivs i artikel 108.3 i EUF-fördraget har iakttagits av den medlemsstat som beviljat stödet,
 - b. att utbetalningen av stödet har skett efter kommissionens godkännandebeslut,
 - c. att kommissionens godkännandebeslut därefter ogiltigförklarades av tribunalen, och
 - d. att kommissionen därefter fattade ett nytt beslut vari angavs att den verkställda stödåtgärden är förenlig med den inre marknaden under förutsättning att vissa villkor som listades i det nya beslutet implementerades inom två månader från det nya beslutet samt att dessa villkor därefter implementerades inom dessa två månader.
2. För det fall en skyldighet att betala ränta i och för sig föreligger under de förhållanden som anges i fråga 1, kan en situation som den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen utgöra en sådan exceptionell omständighet som kan motivera en begränsning av stödmottagarens skyldighet att betala ränta?
3. Ska artikel 9.2 i förordning 794/2004 tolkas så att den ränta som ska tillämpas enligt artikel 9.1 i förordningen, i de fall kommissionen inte fattar ett särskilt beslut, ska beräknas genom att den av kommissionen fastställda basräntan ökas med 100 räntepunkter, även i de fall stödmottagaren har
 - i. låg eller dålig kreditvärdighet eller
 - ii. bra kreditvärdighet med lågt ställda säkerheter eller

- iii. tillfredställande kreditvärdighet med normalt eller lågt ställda säkerheter (se meddelande från kommissionen om en översyn av metoden för att fastställa referens- och diskonteringsräntor [2008/C 14/02])?
- 4. Om svaret på föregående fråga är ja, ska artikel 108.3 i EUF-fördraget tolkas så, att den utgör hinder för en nationell bestämmelse som föreskriver att bestämmelserna om beräkning av ränta i kapitel V i kommissionens förordning (EG) nr 794/2004 av den 21 april 2004 om genomförande av rådets förordning (EU) 2015/1589 om tillämpningsföreskrifter för artikel 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt ska tillämpas även i fall då kommissionen inte har fattat något beslut i ärendet?

På Stockholms tingsrätts vägnar,

Ricardo Valenzuela